

Ang Metapora sa Wikang Filipino: Isang Descriptive na Pag-aaral sa Metaporang Ginagamit sa Pang-araw-araw na Diskurso

MARY ANN GAITAN-BACOLOD

Ang papel na ito ay isang preliminaryong pag-aaral hinggil sa paggamit ng metapora sa wikang Filipino. Layunin nito na makapaglahad ng isang descriptive na analisis tungkol sa mga metaporikal na ekspresyong common na naririnig at ginagamit sa pang-araw-araw na diskurso sa pamamagitan ng pagsuri sa kahulugan, dahilan, implikasyon at paraan ng paggamit nito sa wikang Filipino. Layunin ng papel na ito na makapaglahad ng isang linguistic analisis hinggil sa mga metapora sa wikang Filipino sa pamamagitan ng pagsuri sa semantic na aspeto, paraan ng pagbibigay kahulugan at paglarawan sa mga forms at istruktura ng paggamit ng mga naturang metapora. Ang lahat ng analisis na inilahad sa papel na ito ay ibinatay lamang sa mga data na nakalap sa pamamagitan ng informant work sa mga well-informed informants na taal na mananalita ng wikang Filipino. Ang mga data na ito ay kinategorya ayon sa (1) paraan ng pagpapahayag ng metaporikal na kahulugan, at (2) form at istruktura ng mga metapora. Sa pagkategorya sa mga metapora ayon sa paraan ng pagpapahayag ng kahulugan tumutok ang papel na ito sa pagclassify ng mga metapora ayon sa mga metaporang gumagamit ng hayop, at mga metaporang gumagamit ng body parts o body metaphor sa pagpapahayag ng metaporikal na kahulugan. Samantala, sa pagclassify naman ng mga metapora ayon sa forms at istruktura nito, inilahad ang mga uri ng metaporang maaring mabilang sa one-word metaphor, compound metaphor, at phrasal metaphors. Sa paglalahad ng mga ito ay makikita ang mga uri ng lexical category ng mga salitang bumubuo sa mga

metaporang inilahad, affixation, porma at paggamit ng mga ito. Sinubukan ring maglahad ng mga metaporang ginagamit ng mga informant galing sa mga hiram na salita (borrowed metaphors) ngunit nabibigyang panibagong kahulugan ayon sa konteksto ng paggamit nila ng mga ito.

Introduksiyon

Itinuturing na walang literal na kahulugan ang ilan sa mga figurative speech tulad ng idiom, sarcasm, irony at metaphor. Mula sa salitang *meta* 'pagbabago' at *phora* 'mosyon' na tumutukoy sa "semantic motion" (Wheelwright, 1964, p. 69), ang metaphor, na binigyang kahulugan nina Wingfield at Titone bilang "formally defined statement na maituturing na hindi totoo sa literal na aspeto ngunit nagpapahiwatig ng isang maliwanag na kahulugan" (Wingfield & Titone, 1998, p. 257), ay maituturing na isa sa pinakakaraniwan at may mahalagang kontribusyon hindi lamang sa larangan ng literatura kundi maging sa larangan ng linggwistiks.

Ano nga ba ang metapora sa konteksto ng paggamit nito ng mga mananalita ng wikang Filipino? Paano nga ba ito sumasalamin sa kultura at nakapagpapahayag ng isip at damdamin ng mga naturang mananalita?. Bakit nga ba tayo gumagamit nito?

Malimit tayong gumagamit ng mga metaporikal na ekspresyon ngunit madalang naman nating nasusuri ang pinanggalingan, gamit, istruktura at tunay na kahulugan at kahalagahan nito. Halimbawa sa dinami-dami ng metaporikal na ekspresyong makikita sa ating wika, alin lamang ba sa mga ito ang madalas na inia-apply, naririnig at ginagamit talaga natin sa pang-araw-araw na pakikipag-usap?

Sa paglalayong makapagbigay ng karagdagang kaalaman hinggil sa uri ng metaporikal na ekspresyong madalas na ginagamit o naia-apply sa pang-araw araw na pakikipag-usap, at sa paghahangad na makita ang aplikasyon nito sa pang-araw-araw na pamumuhay, minabuting suriing isa-isa ng may akda ang mga metaporikal na ekspresyong malimit na ginagamit at naririnig sa pang-araw-araw na diskurso. Ang paraan ng paggamit, dahilan, at implikasyon ng paggamit nito ay ilan sa mga katanungan at puntong nais bigyang-pansin sa papel na ito. Bukod sa paglalayong makapagbigay ng isang **descriptive** at **preliminaryong** pag-aaral, nilalayon din ng papel na ito na makapaglahad ng isang linguistic analysis hinggil sa paggamit

ng mga nabanggit na metapora sa pamamagitan ng pag-aanalisa sa istruktura at semantic na aspeto nito.

1. Limitasyon at Metodolohiya

Ang lahat ng analisis na inilapat sa papel na ito ay ibinatay lamang sa limitadong datos na nakalap sa pamamagitan ng informant work. Ang mga metaporikal na interpretasyong makikita sa papel na ito ay ibinatay sa interpretasyon ng mga taal na mananalita ng Filipino na sina Allan-Rey Bacolod, Ma. Althea Enriquez, Khristina Manuelli, Antonio Balmeo, Victor Galang, Timothy Dueñas, Victoria Vidal, Jay Ar Igno at Farah Cunanan, pawang mga lumaki sa Maynila at mga native speaker ng Filipino. Sila ay nagsilbing mga well-informed informants at ikinukunsider na reliable na source o batayan ng analisis o datos ng pag-aaral na ito. Binigyang kahulugan rin ng may akda ang ilan sa mga datos ayon sa kanyang sariling pananaw o pagkakaintindi ng mga metaporang inilahad.

Kasabay ng pagbibigay o paglista ng kani-kanilang mga ginagamit na metapora, pinapili ang mga informants mula sa listahan ng mga metaporikal na ekspresyong inilahad ni Roberto Añonuevo sa kanyang web entry na *Idyoma, Talinghaga at Tayutay sa Komunikasyon ng mga Filipino* na ipinaskil noong 28 Hulyo 2008, ng mga metaporikal na ekspresyong pamilyar at malimit na ginagamit at naririnig nila sa mga pang-araw-araw na diskurso sa Filipino. Ang mga metaporang ito ay tinawag na “frozen metaphor” o mga ekspresyong masyadong common at halos hindi na napapansin ang metaphorical value (Wingfield & Titone, 1998, 257). Ang mga uri ng frozen metaphors na ito ang siyang pinagtuunang pansin sa papel na ito.

Mula sa mga nakalap na data, nakita na marami sa mga ito ay mga metaporang gumagamit ng hayop at mga metaporang gumagamit ng bahagi ng katawan sa pagpapahayag ng metaporikal na kahulugan. Mula sa mga data na ito, isa-isang kinategorya at sinuri ang mga datos ayon sa: 1. *Paraan ng pagpapahayag ng kahulugan*, kung saan ito ay hinati sa dalawa: *mga ekspresyong gumagamit ng hayop sa*

pagpapahayag ng kahulugan at mga ekspresyong gumagamit ng bahagi ng katawan sa pagpapahayag ng kahulugan, at (2) ayon sa forms at istruktura ng mga metaporang nakalap na hinati naman sa tatlong grupo: una, ang mga form na makikitaan ng one-word metaphor base; pangalawa, ang mga metaporang naipapahayag sa isang compound na konstruksiyon; at pangatlo, mga metaporang naipapahayag sa isang phrasal na konstruksiyon. Sa ilalim ng mga kategoryang ito ay may ilan pang subkategorisasyon tulad ng mga noun-noun, verb-noun, adjective-noun, adjective phrase, at verb phrase na konstruksiyon, mga metaporang gumagamit ng ligatures, at metaporang gumagamit ng verbal affix.

Bilang panghuli, sinubukan ring maglista ng mga metaporang galing o may kasamang mga hiram na salita upang maipakita rin alin sa mga hiram na metapora ang kalimitang ginagamit sa diskurso.

2. Depinisyon ng Metapora

Mayroong dalawang uri ng metapora ayon sa pag-aaral na isinagawa ni Barayuga (1995). Ito ay ang poetic metaphors at metaphorical idioms. Ang metaphorical idioms ay binigyang kahulugan niya bilang mga metaporang may iisang tamang reading at interpretasyon. Samantala, ang poetic metaphors naman ay mga metaporang walang fixed forms kung saan interpretasyon nito ay maaaring mag-iba ayon sa nagbabasa at gumagamit. Sa pag-aaral na ito, minabuting tumutok lamang sa metaphorical idioms sa paniniwalang ito ang uri ng mga metaporang common sa lahat. Maliban dito, ito rin ang uri ng metapora ayon kay Barayuga (1995), kung saan hindi nagiging problema ang pagbibigay ng kahulugan.

Ang metapora sa papel na ito ay tinuring bilang figure of speech kung saan iniaaplay ang isang word o phrase sa isang tao o isang bagay sa layuning makapagbigay ng comparison kaysa literal na pagpapakahulugan (Microsoft Encarta, 1999). Ayon sa depinisyon nina Seeley at Abbott na inilahad ni Brown sa kanyang librong *The World of Imagery* (1965), ang metapora ay transference ng ugnayan sa

pagitan ng isang set ng mga bagay papuntang isa pang set ng mga bagay para sa layuning makapagbigay ng isang maikling pagpapaliwanag. Para naman kay Genung sa kanyang librong *Practical Elements of Rhetoric* na inilahad din sa parehong libro ni Brown, sa paggamit ng metapora, sa halip na nagkukumpara ng isang bagay sa isa pang bagay, inai-identify ang dalawa sa pamamagitan ng pagkuha ng pangalan o pag-assume ng attribute o katangian ng isang bagay papunta sa isa pang bagay o tao.

Ang mga depinisyong ito nina Seeley, Abbott at Genung ang siyang ginawang pangunahing batayan sa paggamit at pag-identify ng mga metaporang inilahad sa papel na ito. Sa dahilang nakatutok lamang ang pag-aaral na ito sa mga metaporang gumagamit ng hayop at metaporang gumagamit ng bahagi ng katawan sa pagpapahayag ng kahulugan, makikita na ang mga katangian o attribute ng hayop ay ginamit upang iugnay o iidentify sa kaugalian, kilos at pag-iisip ng tao. Maliban dito, ang mga katangian ng mga bagay na nakikita o ginagamit sa ating paligid ay iniaapply at o inihahambing naman sa mga bahagi ng pangangatawan ng isang tao upang tukuyin at bigyang paglalarawan ang pag-uugali o kilos ng tao.

Inaaasahang sa paggamit ng mga depinisyong ito, higit na maipararating ang malinaw na pagpapakahulugan at lubos na maintindihan ang mga metaporikal na ekspresyong ilalahad sa pag-aaral na ito.

3. Mga Metaporang Karaniwang Ginagamit sa Diskurso:

Narito ang ilan sa mga karaniwang metaporikal na espresyong maririnig at ginagamit sa pang-araw-araw na pakikipag-usap ayon sa mga informants. Hinati muna ito ayon sa paraan ng pagpapahayag ng kahulugan tulad ng mga sumusunod:

3.1 Kategorisasyon Ayon sa Paraan ng Pagpapahayag ng Kahulugan ng Metapora

Sa pag-aaral na ito may dalawang paraan lamang na inilahad upang maipahayag ang kahulugan ng isang metaporikal na

ekspresyon. Ito ay ang paggamit ng hayop sa pagpapahayag ng kahulugan at paggamit ng bahagi ng katawan sa pagpapahayag ng metaporikal na kahulugan.

3.1.A. Mga Metaporang Gumagamit ng Hayop sa Pagpapahayag ng Kahulugan:

Mga uri ng hayop na kalimitang ginagamit sa metapora.

1. baboy	5. tuko	9. sisiw
2. ahas	6. pagong	10. kuto
3. tigre	7. buwaya	
4. daga	8. manok	

Narito ang pagpapakahulugan ng bawat hayop inilahad sa itaas:

- 3.1.A. 1.** *baboy* “ bastos, mataba, burara”
 hal: 1. Ang *baboy* mo!
 2. Ang *baboy* mong kumain.

Sa pangalawang halimbawa sa itaas, ang *baboy* ay ginamit upang tukuyin ang maingay at makalat na paraan ng pagkain na taglay na karakter ng isang tao, at itinuturing na may negatibong kahulugan (pagiging bastos o walang manner). Sa unang pangungusap, ang pisikal na kaanyuan naman ng *baboy* (pagiging mataba) ay inihahalintulad sa kaanyuan ng tao. Maliban dito, maaari rin itong magpahayag ng pagiging bastos tulad ng isinasaad sa pangalawang halimbawa. Mapapansin na kapag nabanggit ang salitang *baboy*, unang pumapasok sa isipan ng karamihan ang konsepto ng *katabaan*. Ito ay sa dahilang malinaw na sa konsepto ng pag-aalaga ng baboy ay pumapasok ang konsepto ng pagpapataba. Lumalabas na ironic kapag sinabing payat ang baboy dahil nakasanayan o tipikal na na ang nakaakibat na kahulugan ng *katabaan* ay ang salitang *baboy*. Dala ito ng tinatawag na *spreading activation model* kung saan ang typicality ay isa sa mga salik na nakaaapekto sa mental na representasyon ng kahulugan. Sa modelong ito, pinaniniwalaan na may mga nodes na itinuturing na mas “accessible” kaysa iba, at ang pangunahing nagiging batayan sa antas ng accessibility nito ay ang typicality o dalas ng paggamit (Caroll, 1994 , p. 115).

Sa pamamagitan ng association at typicality, agad nasasaisip ng karamihan sa atin ang kahulugan ng pagiging mataba, kabastusan o pagkakaroon ng ugaling hindi etikal sa sa paggamit ng salitang *baboy*.

Narito ang ilan pang halimbawa:

3.1.A.2. *ahas* “traydor, burara”
hal. Isa kang *ahas*!

Sa paggamit ng salitang *ahas* bilang metapora, nagpapahayag ito ng katangian ng isang taong traydor o pagiging makalat sa gamit partikular ang pag-iwan ng isang tao ng kanyang pinaghubaran kung saan-saan. Ihinahambing ang katangian ng *ahas* na may kakayahang manuklaw ng hindi inaasahan sa katangian ng isang traydor. Bukod dito, may katangian rin ang isang *ahas* na nagpapalit ng balat at iniwan lamang ito kung saan-saan kung kaya’t pagiging burara rin ang katangiang ipinapahayag nito kapag ginamit sa tao.

Sa halip na direktang tawagin o tukuyin ang isang tao bilang traydor o burara, mas minabuting gamitin ang metaporang “*ahas*” upang bigyang diin ang negatibong kaugalian ng isang tao.

3.1.A.3. *tigre* “mataray, masungit, strikta”
hal. *Tigre* yang si Ms. Tapia

Ang katangian ng *tigre* na nangangalmot, mailap sa tao, at mabangis ay inihalalintulad sa isang taong mataray, palaaway at ‘unapproachable’. Malimit na maririnig ito sa mga estudyante kapag pinag-uusapan o inilalarawan ang kanilang mga guro sa kapwa nila estudyante. Ito ang ginagamit nilang pantawag sa ‘terror’ na mga guro.

3.1.A.4. *daga* “mahirap”
hal. Mahirap pa kami sa daga.

Ayon sa mga informant, ginamit ang *daga* sa halimbawa sa itaas upang ihalalintulad sa isang taong mahirap. Inilalarawan ang isang *daga* bilang isang hayop na malimit *nagnanakaw* ng pagkain sa mga bahay-bahay, walang sariling tirahan, nagsisiksikan sa isang maruming butas, nagkakalkal ng pagkain sa mga basurahan, atbp.

Ang paggamit ng ekspresyong *mahirap pa sa daga* o kasing hirap ng *daga*, ay nagpapahiwatig ng paghahalintulad ng tao sa daga na walang makain, nakatira sa maruming paligid o walang tirahan kung kaya't masasabing naghihirap o mahirap. Sa madaling salita, ang paghihikahos sa buhay ang pangunahing konseptong ipinararating ng metaporang ito.

3.1.A.5. *tuko* “mapapel, mahilig dumikit”
hal. *Kapit-tuko* siya.

Nagbibigay rin ang halimbawang ito ng imahe ng isang taong mahilig dumikit o pumapel o ayaw magbitiw sa posisyon. Halimbawa, maaaring sabihing *kapit-tuko* si Ella sa kanyang posisyon. Sa halimbawang ito ipinararating na ayaw bitawan ni Ella ang kanyang posisyon. Negatibo ang ipinapahayag na kahulugan o karakter sa paggamit ng metaporang ito ayon sa mga informant.

3.1.A.6. *pagong* “ mabagal, makupad”
hal. Kaya ka napag-iiwanan kasi
lakad- pagong ka.

Kung matatandaan ang pabula ng pagong at ng matsing na itinuturo sa mga batang Pilipino, at sa pag-oberba na rin sa galaw, kilos, at paraan ng paglalakad ng pagong, nagkaroon ng impresyon na kapag sinabing pagong ang isang tao, nangangahulugan na mabagal o makupad ito kumilos o maglakad. Isa itong negatibong katangian na nagdudulot ng malaking hadlang o ‘disadvantage’ para sa isang tao.

3.1.A.7. *buwaya* “gahaman”
hal. *Buwayang* pulis!

Ginagamit ang metaporang ito upang ipahayag ang negatibong katangian ng isang tao. Sa metaporang ito, ang pagiging *buwaya* ay ihihahalintulad sa pagiging gahaman o ‘corrupt’. Kung susuriin, ang mga *buwaya* ay kinatatakutan dahil sa kakayahan nitong mangain ng tao, o kahit na anumang bagay na mahulog sa lugar na kinaroroonan nito. Kapag magkakasama ang mga ito, naroon ang agawan, unahan

o kompetisyon sa pagkain ng anumang mahulog sa kanilang kinaroroonan. Ang ugaling ito ay ginagamit upang tumukoy sa mga taong ganid, mga taong halos “mangain” na ng kapwa nila tao na mas mahina sa kanila para lang maangkin nang solo ang anumang makukuha, makakain o mapagkakakitaan nila.

3.1.A.8. *manok* “mababaw matulog”
hal. *Tulog-manok* yan si Ann.

Ipinapahayag ng metaporang ito ang katangian ng isang tao sa pagtulog. Inihahambing sa pagkakataong ito ang pagtulog ng isang manok sa mababaw na pagtulog ng isang tao. Marami ang naniniwala sa mga informant na kaya *tulog-manok* ang ginamit na ekspresyon ay dahil sa pinaniniwalaang ang manok kung matulog ay maya-mayang nagdidilat ng mata, o hindi tuwirang nakapikit, kung kaya ang mga taong may mababaw na tulog o madaling magising ay maituturing na *tulog-manok*.

3.1.A.9 *sisiw* “kaawa-awa”
hal. Mukhang *basang-sisiw* siya .

Ginagamit ang *basang sisiw* upang tumukoy sa kaawa-awang hitsura ng isang taong basang basa. Galing ito ayon sa mga informants, sa paghahambing ng hitsura ng sisiw kapag ito ay basa kung saan mukhang gusgusin, madumi at kaawa-awa ang hitsura. Ang pisikal na kaanyuan ng sisiw kapag nabasa ay siyang inia-apply naman sa kaanyuan ng isang tao.

3.1.A.10. *kutong-lupa* “nakakainis”
hal. Huwang mong iharap sa kinakainis
yang *kutong-lupa* na yan!

Ayon sa mga informants, ang metaporang *kutong-lupa* ay nagbibigay sa kanila ng imahe ng isang taong maliit at nakakainis o nakakairita. Marahil ay inihalalintulad ito sa pangkalahatang pagtingin natin sa kuto bilang isang peste.

Makikita na sa halos lahat ng halimbawa na nailahad sa itaas, ang karakter, gawi, o di kaya pisikal na kaanyuan ng mga hayop na inilahad ang siyang inihalalintulad o ginagamit sa paghahambing sa gawi, karakter, pag-uugali ng tao o anumang noun na pinag-uusapan.

3.1.B. Mga Metaporang Gumagamit ng Bahagi ng Katawan sa Pagpapahayag ng Kahulugan o Body Metaphors

Ang mga sumusunod na metapora naman ay mga metaporang gumagamit ng bahagi ng katawan sa pagpapahayag ng kahulugan ayon sa datos na nakalap mula sa mga informants.

Mga bahagi ng katawang malimit ginagamit sa metapora:

1. kutis/ balat	4. tainga	7. kilay
2. puso	5. kamay	8. mata
3. palad	6. ulo	

Narito ang pagpapakahulugan ng bawat bahagi ng katawang inilahad sa itaas:

- 3.1.B.1** *kutis-porselana* “makinis”
hal. *Kutis-porselana* si Gladys.

Sa halimbawang ito, ginamit ang porselana na may katangiang makinis at maputi upang ilarawan ang kutis ng isang tao. Kapag narinig ang ekspresyong ito, may halong papuri, positibong kahulugan, o di kaya ay nagbibigay ng impresyon na ang tinutukoy na tao ay napakaganda o nakaaangat sa buhay.

Isa itong metapora na nagpapahayag ng positibong katangian kung saan minsan ay eksaherado ang dating sa tagapakinig.

- 3.1.B.2** *balat-sibuyas* “madamdamin”
hal. Huwag mo masyadong biruin si
Teresa kasi *balat-sibuyas* yan.

Tumutukoy ang ekspresyon na ito sa pagiging madamdamin ng isang tao. Ginamit sa aspetong ito ang kanipisan ng balat ng isang sibuyas upang ihalintulad sa karakter ng isang tao. Sa aspetong ito, hindi literal ang dinadalang kahulugan. Bagkus ang pagiging manipis ng balat ng sibuyas ay nakatuon sa pagiging sensitive o madamdamin ng isang tao. Maaaring positibo o negatibo ang konotasyon nito para sa ilang mga tagapakinig. Para sa ibang informant naman, ito ay nagpapahayag ng kahinaan at masamang ugali.

3.1.B.3 *pusong-mamon* “maawain, mabait”

hal. *Pusong-mamon* si Lita kaya maraming lumalapit sa kanya para humingi ng tulong.

Ginagamit ang ekspresyong ito upang tumukoy sa isang taong mabait at may malambot na puso. Sa madaling salita, maawain. Inihahambing ang kalambutan ng mamon sa puso ng isang tao upang ipahayag ang kabaitan, pagiging maawain at pagiging ‘fragile’ nito.

3.1.B.4 *bukas-palad* “handang tumulong”

hal. *Bukas-palad* lagi si Cora sa mga mahihirap.

Sa halimbawang ito ang literal na pagbubukas ng palad ay ginamit upang ipahayag ang kahulugan na pagiging matulungin o pag-abot ng tulong sa mga nangangailangan.

3.1.B.5 *taingang-kawali* “nagbibingi-bingihan”

hal. *Taingang-kawali* talaga yang si Candice.

Batid ng lahat sa atin na ang tainga ng isang kawali ay hindi nakaririnig. Sa paggamit ng metaporang taingang-kawali, ang attribute na ito ng tainga ng kawali ay ginamit upang tukuyin ang pag-uugali ng isang tao na nagkukunwaring hindi nakaririnig. Kalimitang negatibo ang pag-uugali na ipinapahayag ng paggamit ng metapora na ito.

3.1.B.6 *kamay na bakal* “marahas, matigas”

hal. *Kamay na bakal* ang ginamit niya sa pagdisiplina sa mga anak niya.

Ginagamit ang metaporang ito upang ipahayag ang matigas at minsan ay marahas na pamamaraan ng pamamalakad o paghawak ng isang sitwasyon o katayuan. Matigas na tulad ng isang bakal at kamay na siyang ginagamit sa pagpapatupad o pamamalakad ang siyang ginamit na mga salita upang maipahayag ang kahulugan ng ekspresyon na ito. Maliban dito, nagpapahayag din ito ng katangiang walang awa sa isang tao o pagmamalupit.

3.1.B.7 *malikot ang kamay* “magnanakaw”

hal. Mag-ingat ka diyan kay Lorrie,
malikot ang kamay_niyan.

Ginagamit ang metaporang ito ayon sa mga informants upang tumukoy sa isang taong magnanakaw. Malikot ang ginamit na salita upang tumukoy sa kamay na hindi makapagpigil sa pagkuha ng mga bagay na hindi naman nito pag-aari.

- 3.1.B.8** *nadungisan ang kamay* “gumawa ng hindi mabuti/krimen”
hal. *Nadungisan ang kamay* ko nang dahil sa pagtatanggol ko sa kanya.

Ayon sa mga informants ang metaporang ito ay nagpapahayag ng kahulugan na nakagawa o gumawa ang isang tao ng hindi kanais-nais na bagay o isang krimen. Sa literal na pagpapakahulugan, itinuturing na humawak ng maruming bagay ang isang taong nadungisan ang kamay. Sa paggamit nito sa metapora, ang posibleng hinawakan sa pagkakataong ito ay isang maruming gawain na kadalasan ayon sa mga informants ay ina-associate sa krimen.

- 3.1.B.9** *mahina ang ulo* “bobo”
hal. Ang hirap niyang turuan kasi *mahina ang ulo* niya.

Sa metaporang ito, ang mahina ay tumutukoy sa kabobohan o katangahan ng isang tao. Ang paggamit ng salitang bobo ay may negatibong dating sa karamihan kung kaya mas minabuting gamitin ang *mahina*. Ang paggamit nito ay nagpapahayag na nakakaintindi naman ang isang tao ngunit may kabagalan nga lang, kumpara sa paggamit ng *bobo* kung saan lumalabas na mangmang o wala talagang kaalam-alam ang isang tao. Gayunpaman, hindi maiiwasan na kapag sinabing *mahina* ang ulo ng isang tao, pumapasok pa rin ang negatibong implikasyon na ito ay *bobo*. Kung bakit ganito ang naibibigay na implikasyon ng karamihan ay sa dahilang ang *pagiging mahina* o ang salitang *mahina* mismo ay nagbibigay ng negatibo at talunan na imahe.

- 3.1.B.10** *nagtaas ng kilay* “nagtaray”
hal. *Nagtaas* na naman *ng kilay* si Lucy kay Taguchi.

Ang kilay ay isa sa mga pansining bahagi kapag pinag-uusapan ang ekspresyong ipinababatid ng mukha, kung kaya ang paggalaw nito, mapataas man o hindi ay may ipinaparating na senyales sa kausap. Maririnig ang ekspresyong *mataas, nagtaas, o tinaasan ng kilay* ang isang tao. Sa pagkakataong ito, ang paggamit ng salitang *taas* ay kakaiba sa *taas* na maaaring tukuyin kung ang pag-uusapan ay presyo ng anumang bilihin o tangkad ng isang tao. Ang *pagtaas ng kilay* ng isang tao ay kalimitang nangangahulugang ito ay hindi sang-ayon sa kanyang naririnig o nakikita, o di kaya ay may nakaakibat na *pagtataray*.

Kakaiba ang dating at imahe na naipapakita ng isang taong mataas ang kilay (maaaring nakakatakot o nakakaintimideyt) kumpara sa taong hindi nakataas ang kilay. Karaniwang nagkakaroon ng impresyong malakas ang dating o di kaya ay matapang at handang makipag-away ang isang tao kapag nakataas ang kilay.

- 3.1.B.11** *magsunog ng kilay* “mag-aral nang mabuti, magtiyaga sa pag-aaral ”
hal. *Magsunog ka ng kilay* kung gusto mong makatapos ng may honor.

Maliban sa metaporang inilahad sa itaas hinggil sa kilay, ginagamit din ito upang tumukoy sa kasipagan sa pag-aaral o sa pagpapakita ng determinasyon at tiyaga sa pag-aaral sa pamamagitan ng pagsasaad ng ekspresyong *magsunog ng kilay*.

- 3.1.B.12** *nanlaki ang mata* “ nagulat, di makapaniwala”
hal. *Nanlaki ang mata* ng aking nanay nang makita niya akong naninigarilyo.

Maliban sa kilay, sinasabing ang mata ang pinaka-ekspresibong parte ng katawan ng tao. Dito nasasalamín ang kanyang iniisip o anumang nais ipabatid. Sa metaporang ito, ang paglaki ng mata ay maaaring nagpapahayag ng di pagsang-ayon, (halimbawa: *nanlaki ang mata niya nang sabihin kong pumasa ako*) o di kaya ay nagsisilbing warning sa kausap upang huwag isiwalat ang anumang sikretong mayroon ito. Halimbawa, *nanlaki ang mata ni Ann nang mabanggit ni*

Donna sa harap ng karamihan ang sikreto nila. Sa pagkakataong ito, ang paglaki ng mata ni Ann ay nagsisilbing babala kay Donna na huwag ituloy ang anumang iniisip nitong sabihin na may kinalaman sa sikreto nila sa dahilang ayaw nitong malaman ng iba.

Maliban dito, maaari ring magpahayag ng kahulugang ‘pagkagulat’ ang metaporang ito. Halimbawa *nanlaki ang mata niya ng makita niya akong naninigarilyo.* Sa halimbawang ito, ang nakakita sa akin ay walang ideya na ako ay naninigarilyo kung kaya ganun na lamang ang pagkagulat nito na naipakita niya sa pamamagitan ng *paglaki ng kanyang mata.*

Narito pa ang ilan sa mga ekspresyong ginagamitan ng *mata* sa pagpapahayag ng metaporikal na kahulugan:

- 3.1.B.13** *mainit ang mata* “ nakatutok, nakatuon ang buong atensyon”
hal. *Mainit ang mata* ng mga militar sa mga rebelde

Ayon sa mga informants, kalimitang maririnig ang ekspresyong ito sa paglalahad ng balita sa TV o radyo. Ang paggamit ng ekspresyong ito ayon sa kanila ay nangangahulugang nakatutok o nakatuon ang pansin o atensyon ng isang tao, sa isang bagay, tao o pangyayari. Ginamit ang mata upang tumukoy sa pagbibigay atensyon sa isang tao, bagay, o pangyayari at ginamit naman ang salitang *mainit* sa aking palagay upang bigyang emphasis ang kahalagahan ng isang tao, bagay o pangyayari tulad ng paggamit ng salitang *mainit* sa halimbawang: *mainit ang pangalan ni Katrina Halili ngayon dahil sa sex video scandal* kung saan nangangahulugang pinag-uusapan o tinututukan ng madla ngayon si Katrina dahil sa nasabing scandal.

- 3.1.B.14** *namuti ang mata* “naghintay sa wala, naghintay nang matagal”
hal. *Namuti na ang mata* ko sa kahihintay sa kanya.

Malimit na ginagamit ang metaporang ito upang tumukoy sa pagkakataong naghintay o umasa ang isang tao ngunit nabigo o hindi naisakatuparan ang inaasahan nito. Ang pagputi ng mata ay

karaniwang inaasosyeyt din ng mga informants sa pagtirik ng mata. Kalimitang ginagamit ito upang magpahayag ng eksaherasyon hinggil sa tagal ng paghihintay ng speaker.

3.1.C Metaporang Gumagamit ng Parehong Hayop at Bahagi ng Katawan sa Pagpapahayag ng Kahulugan:

3.1.C.1 *utak-biya* “tanga”

hal. *Utak-biya* naman yang kasama mo.

Ang biya ay isang uri ng isda na may malaking ulo ngunit maliit ang katawan. At sa kabila ng laki ng ulo nito ay wala namang makikitang laman. Ang kakaibang kaanyuan at irony sa laki ng ulo at laman ng isdang biya ay siyang ginamit na batayan sa paggamit ng metapora upang tukuyin ang lebel ng pag-iisip ng isang tao. Ihinalintulad ito sa isang taong bobo, walang laman ang ulo, mahina makapick-up o mag-isip ng kasagutan para sa mga simpleng tanong o sitwasyon. Lubos na malakas ang impact, masakit pakinggan, at nakakainsulto na masabihan bilang isang taong bobo o mababa ang I.Q, kung kaya sa halip na sabihin nang direkta sa tagapakinig na siya ay bobo, ginamit ang metaporang ito upang hindi direktang makasakit ng damdamin kapwa. Gayunpaman, negatibo pa rin ang ipinararating na konotasyon nito.

3.1.C.2 *matang-lawin* “malinaw ang mata”

hal. *Matang-lawin* ang gamitin mo sa paghahanap.

Inihahambing sa metaporang ito ang pisikal na katangian ng isang lawing may matalas o malinaw na paningin sa talas ng paningin ng isang tao. Kapag sinabing may *matang lawin* ang isang tao, nangangahulugan na malinaw ang paningin nito, madaling makakita at makatukoy ng mga tao o bagay kahit sa malayuan, na isang positibong katangian para sa mga informants.

3.1.C.3 *titing-kabayo* “malaki, maliksi, malakas”

hal. meron siyang *titing-kabayo*

Kapag nabanggit ang salitang kabayo, malimit pumapasok sa isipan ng karamihan ang mga katangiang pagiging malaki, malakas,

at maliksi. Isa ito sa mga dahilan kung bakit sa mga patalastas sa telebisyon tulad ng *rogin e* (isang vitamin) ay inihahalintulad ang lalaki sa isang kabayo. Ang liksi at lakas ng kabayo ay nagsisilbing simbolo ng lakas ng isang lalaki.

Maliban sa lakas at liksi ng isang kabayo, sa metaporang *titing kabayo*, ang ari ng isang lalaki ay inihalintulad sa ari ng kabayo. Maliban sa liksi at lakas ng isang kabayo, ipinapahayag ng metaporang ito na ang ari ng lalaki ay maaaring magtaglay ng katangian na mayroon ang titi ng kabayo (halimbawa: kalakihan). Masculine at malakas ang konotasyon na ipinapahiwatig sa paggamit ng salitang kabayo sa halimbawang ito.

3.2 Kategorisasyon Ayon sa Forms at Istruktura ng mga Metaporang Inilahad

Inilahad sa itaas ang pagkategorya sa mga metaporikal na ekspresyon ayon sa paraan ng pagpapahayag ng kahulugan tulad ng paggamit ng hayop at bahagi ng katawan. Suriin naman natin ngayon ang mga naturang ekspresyon ayon sa linguistic na pananaw kung saan ang mga data ay kinategorya ayon sa forms at istruktura ng mga ito.

Narito ang posibleng kategorisasyon na maiaaply ayon lamang sa mga metaporang inilahad:

3.2.A Metaporang One-word:

Ang mga metaporikal na ekspresyong sumasailalim sa kategoryang ito ay binubuo lamang ng isang salita na batay sa limitadong data na nakalap ay kadalasang nagmumula sa nouns. Ang paggamit ng isang salitang ito ay nakakapagbigay na ng tuwirang kahulugan sa tagapakinig. Mas nagiging konkreto pa ang kahulugan nito kapag ginamit ito ayon sa kontekstong nais ipahayag.

3.2.A.1 Mga Metaporang one-word : (mula sa Noun)

Ang mga sumusunod na metapora ay nagpapahayag ng kahulugan sa pamamagitan ng paggamit ng nouns. Halos lahat ng mga data na nakalap na maaaring sumasailalim sa kategoryang ito

ay binubuo lamang ng mga noun roots o mga simpleng noun na walang kasamang affix. Ilan sa mga halimbawa ay ang sumusunod:

baboy
ahas
tigre
buwaya

Sa pagsusuri ng posibleng paraan ng paggamit at konstruksiyon ng mga metaporang one-word, lumalabas na sa mga metaporang inilahad, ang mga hayop na *baboy*, *ahas*, *tigre* at *buwaya* lamang ang mga uri ng metapora na maaaring tumayong mag-isa at makapagpahayag ng kahulugan. Madalas gamitin ito ayon sa mga informants kasama ng pronouns tulad ng mga sumusunod na halimbawa:

baboy ka/ siya,
ahas ka/siya,
buwaya ka/siya
tigre ka/siya

Samantala, bukod sa paggamit ng pronouns, maaari ring gamitan ng verbal affix ang mga nabanggit na metapora upang maipahayag ang kahulugan. Sa pagkakataong ito, nakita na ang mga one-word metaphor na *baboy* at *ahas* lamang ang maaaring gamitan ng verbal affix katulad na lamang ng sumusunod na konstruksyon:

Binaboy mo ako 'sinira o ginawan ng masama'
Binababoy niya ang gawa ko 'sinisira o pinasasama ang gawa'
Bababuyin ka lang niya kaya wag ka magpagamit sa kanya
'sisirain'
Inahas mo ako 'tinraydor'
Inaahas niya ang boyfriend ko 'sinusulot/ inaagaw'
Inaahas mo ba ako? 'tinatraydor'
Aahasin ka lang niya kaya huwag kang magtiwala
'tatradydurin/ susulutin'

Samantala, napag-alaman mula sa mga informants na bukod sa hayop na *ahas* at *baboy*, maaari ring gamitan ng parehong verbal affix na *-in* ang mga hayop na *daga* at *kabayo* na kalimitang naipapahayag

hindi bilang one-word metaphor kundi sa isang phrasal (*mahirap pa sa daga*) at compound construction (*titing kabayo*). Sa pagkakataong gamitan ito ng verbal affix na *-in* tulad ng sa *baboy* at *ahas* sa itaas, nag-iiba ang metaporikal na kahulugang naipapahayag ng mga ito kaysa sa orihinal na kahulugan. Halimbawa:

Kinabayo
Kinakabayo
Kakabayuhin

Ang mga ekspresyong ito ay kalimitang ginagamit upang magpahayag ng sekswal na kahulugan. Kalimitang ginagamit ito upang tumukoy sa pakikipagtalik. Kung bakit *kabayo* ang ginamit na metapora ay marahil sa dahilang ang aksiyon na nagaganap sa pangangabayo ay kalimitan ring inaasosyeyt sa akto ng pagtatalik.

Sa kabilang-dako, ang paggamit naman ng salitang *daga* bilang verb ay nakalimita lamang sa perfective at imperfective na aspect at nagpapahayag rin ng kahulugan na iba sa kahulugan nito kapag ginamit bilang isang phrasal metaphor tulad ng *mahirap pa sa daga*:

Halimbawa:
Dinaga na naman si Ester na humarap sa tao kahapon.
 ‘kinabahan/ naduwag’
Dinadaga si Ester tuwing nagbibigay siya ng report
 ‘kinakabahan/naduduwag’

Ang paggamit ng contemplative form na *dadagain* ay hindi katanggap-tanggap para sa mga informants sa dahilang ito raw ay nagpapahayag ng mas literal na kahulugan. Makikita mula sa itaas na sa pagkakataong ang *daga* ay ginamitan ng verbal affix na *-in*, lumalabas na hindi *mahirap* ang kahulugang ipinapahayag nito tulad ng naisaad sa 3.1.A.4, kundi ang pagkaramdam ng kaba o duwag.

3.2.B Mga Metaporang Compound

Ang mga nabibilang sa categoryang ito ay mga metaporang hindi maaaring maipahayag sa iisang salita; bagkus ay makikita ang kahulugan ng buong ekspresyon sa pamamagitan ng pagsasama ng dalawang salita. Ang prosesong ito ay tinatawag na compounding.

Ang katangian ng bawat salita na makikita sa mga metaporang sumasailalim sa kategoryang ito ay parehong naisasalamain sa konotasyong ipinararating nito.

Sa pagsusuri ng mga compound metaphors na inilahad sa papel na ito, tinignan ang istruktura ng mga ito batay sa lexical category ng bawat salitang bumubuo ng mga naturang metapora. Sa pagkalap ng mga datos, nakita na halos lahat ng mga compound metaphors na nakalap mula sa mga informants ay kinabibilangan ng mga syntactic category na: verb, noun at adjective. Hinati sa tatlong grupo ang mga halimbawang ito: ang kategoryang 3.2.B.1 ay binubuo ng kombinasyong verb at noun, 3.2.B.2 ay binubuo ng kombinasyon ng parehong noun, at 3.2.B.3 na binubuo naman ng adjective-noun.

3.2.B.1 Verb- Noun

tulog-manok “mababaw matulog”

kapit-tuko “mapapel, mahilig dumikit”

lakad pagong “mabagal maglakad”

Kung susuriin ang bawat syntactic category na bumubuo sa compound metaphors sa 3.2.B.1, makikita na ang mga ito ay binubuo ng isang verb (*tulog, kapit, lakad*) at isang noun (*manok, tuko, pagong*). Kung susuriin naman ang kahulugang naipapahayag nito, lumalabas na ang mga verbs na *tulog, kapit* at *lakad* ay minomodify ng mga nouns na *manok, tuko* at *pagong* na kung titignan ayon sa kahulugan nito ay nagsisilbing adverb na nagdedescribe ng manner ng pagtulog, pagkapit at paglakad ng isang tao. Sa mga halimbawang ito, ang manner ng pagtulog ng isang manok na mababaw, ang manner ng pagkapit, ng isang tuko na madikit, at ang manner ng paglakad ng isang pagong na mabagal ay siyang iniaapply sa aksyon ng isang tao.

3.2.B.2 Adjective-Noun

Mayroon ring nakitang adjective-noun na construction ngunit sa pagkakataong ito ay dalawa lamang ang nakalap na halimbawa mula sa mga informants:

basang- sisiw

bukas- palad

Sa mga halimbawang ito ang adjectives na *basa* at *bukas* ay nagsisilbing descriptive adjectives na nagmomodify ng mga nouns na *sisiw* at *palad*.

Ang mga sumusunod na metaphors naman ay mga compound metaphors na kinabibilangan ng isang noun-noun construction. Tinuring na noun-noun construction ang mga ito sa dahilang kung titignan ang category ng bawat salitang bumubuo sa mga compound metaphors na ito bilang mga hiwalay na kategorya bago gamitin sa isang compound construction, makikita na ang mga ito ay gumagana bilang mga nouns tulad ng mga sumusunod na halimbawa:

3.2.B.3 Noun-Noun

kutis-porselana “makinis”

utak-biya “tanga”

balat-sibuyas “madamdamin, pikon”

matang-lawin/ matang agila “malinaw ang mata”

titing-kabayo “malaki, maliksi, malakas”

taingang-kawali “nagbibingi bingihan”

pusong-mamon “maawain, mabait”

kamay na bakal “marahas, matigas”

Mapapansin na bukod sa simpleng noun-noun construction sa mga metaporang inilahad sa itaas, mayroon naman na ginagamitan ng ligature marker na *-ng* o di kaya ay relative marker na *na*. Mula sa mga halimbawang ito, makikita na ang paggamit ng ligature marker na *-ng* sa mga ekspresyong tulad ng *matang-lawin* at *titing-kabayo* ay nagpapahayag ng pagtaglay ng N(nouns na kalimitang nagpapahayag ng dominant trait o karakter) na tulad ng sa N(nouns na nagpapahayag ng pinanggalingan ng dominant trait o karakter). Halimbawa, pagtaglay ng *mata* na kasinlinaw ng mata ng isang *lawin*, pagtaglay ng *titi* na kasinlaki ng titi ng isang *kabayo*. Sa halimbawang ito ang attribute (*malinaw, malaki*) ng parte ng katawan ng isang hayop (*mata, titi*) ay inaapply sa attribute ng parehong parte ng katawan ng isang tao.

Samantala ang paggamit naman ng *-ng* at *na* sa halimbawang *pusong mamon, taingang-kawali*, at *kamay na bakal* ay masasabing galing sa kahulugang ipinapahayag ng underlying structure na *puso na kasin-*

lambot ng mamon, kamay na kasingtigas ng bakal, pagkakaroon ng tainga na hindi nakaririnig katulad ng sa kawali. Sa halimbawang ito naman, ang descriptive adjective na ginagamit upang tumukoy sa attribute ng isang bagay (*malambot, matigas, bingi*), ay inia-apply sa parte ng katawan ng isang tao (*puso, kamay, tainga*).

Sa pangkabuuan, kung susuriin ang mga compound metaphors na inilahad sa itaas, masasabing mayroong underlying adjectives na ginagamit upang maipahayag ang kahulugang nais iparating ng mga naturang metapora. Ang mga underlying adjectives na ito ay hindi natin nakikita sa istruktura ng mga metapora mismo, ngunit maaaring makita kung susuriing mabuti ang underlying structure o pinanggalingan ng kahulugan ng mga metaporang ito. Halimbawa:

kutis-porselana ← kutis na kasing kinis ng isang porselana
utak-biya ← utak na kasinliit ng utak ng isdang biya
balat-sibuyas ← balat na kasing nipis ng sibuyas
matang-lawin ← mata na kasinlinaw ng mata ng lawin
titing-kabayo ← titi na kasinlaki ng titi ng kabayo
taingang-kawali ← tainga na hindi nakaririnig/bingi tulad
 ng tainga ng kawali
pusong-mamon ← puso na kasinlambot ng mamon
kamay na bakal ← kamay na kasintigas ng bakal

3.2.C. Mga Metaporang Phrasal

Ang kategoryang ito ay binubuo ng mga metaporikal na ekspresyong ipinapahayag sa isang phrase. Kalimitang nangangailangan lamang ang konstruksiyong ito ng subject upang maging isang ganap na pangungusap. Ilan sa mga phrasal metaphors na nakalap ay adjectival phrase at verb phrase tulad ng mga sumusunod:

3.2.C.1 Adjectival Phrase

Sa konstruksiyong ito, kalimitang gumagana ang adjective bilang descriptive adjective na siyang nagmomodify ng mga nouns na nagsilbing tagapagpahayag ng metapora sa isang phrase.

Halimbawa:

mahina ang ulo “*bobo*”

mainit ang mata “*nakatutok, nakatuon ang atensiyon*”

namuti ang mata “*naghintay sa wala*”

nanlaki ang mata “*nagulat, di makapaniwala*”

3.2.C.2 Verb Phrase

Sa konstruksiyong ito, binibigyang-din naman ang aksiyon na isinasagawa hinggil sa N(sa pagkakataong ito ay body metaphors).

Halimbawa:

nagtaas ng kilay “nagtaray”

nadungisan ang kamay “gumawa ng masama/krimen ”

nagsunog ng kilay “nag-aral ng mabuti”

Ang mga metaporang *nagtaas ng kilay* at *nanlaki ang mata* ay agaran nang nakapagbibigay-ideya sa tagapakinig hinggil sa kahulugang nais iparating nito batay sa ekspresyong makikita sa mukha ng isang taong nagsasagawa ng aksiyong inilalahad sa metapora.

3.3 Borrowed Metaphors (mula sa/o may kasamang mga hiram na salita)

Ito ay mga kategoryang makikitaan ng hiram na mga salitang binigyang kahulugan mula interpretasyon at pananaw sa konteksto ng paggamit nito ng isang Pilipino. Tulad ng mga naunang uri ng metapora, limitado lamang din ang mga data na nakalap hinggil sa kategoryang ito. Mapapansin na ang mga naibigay ng mga informants na data ay mga metapora pa ring gumagamit ng body parts o kung hindi man ay nagpapahayag ng kahulugan na may kinalaman sa katawan.

3.3.1 coca-cola ang katawan “*sexy*”

hal. Ang gusto ko sa babae, *coca-cola* ang katawan.

Sa ekspresyong ito, inihahambing ang katawan ng isang babae sa hugis ng bote ng softdrink na Coca-Cola. Para sa karamihan, ang hugis ng boteng Coca-Cola ay seksi at may perpektong korte para sa

katawan ng mga kababaihan, kung kaya't kapag nais ilarawan ng mga lalaki ang tipo nilang pisikal na katangian ng isang babae, ginagamit ang Coca-Cola sa pagkakataong ito.

Ang positibong hugis ng bote ng coca-cola ay inihahambing sa positibong katangiang pisikal na kaseksihan ng isang babae.

3.3.2 *vertically challenged* "pandak"

hal. Ok sana siya, kaso lang *vertically challenged*.

Ginagamit ito ng mga kabataan ngayon upang tumukoy sa mga taong pandak o mababa ang height. Ang mga salitang *Vertical* na tumutukoy sa pagsukat ng taas, at *challenged* na kung bibigyang katumbas sa Filipino ay 'hamon' ay siyang mga salitang hiniram sa metaporang ito. Kung susuriin, maaaring sabihin na 'hamon papataas o hamon sa aspetong pagtaas' ang binibigay na kahulugan nito. Kung kaya ang mga pandak (na siyang tinutukoy sa metaporang ito) ay itinuturing na hinahamon sa kataasan kung kaya lumabas ang terminong *vertically challenged*.

3.3.3 *emotionally challenged* "mahina ang loob, baliw" *intellectually challenged* "bobo"

Ginagamit ang metaporang ito bilang magandang paraan ng pagbanggit sa katayuan ng isang taong kulang sa pag-iisip o mga nahaharap sa matinding krisis at hindi na nakakayanan ang emotional pressure. Magiging negatibo ang dating kapag ang sitwasyong ito ay ilarawan sa Filipino sa pamamagitan ng paggamit ng salitang *baliw*.

Ganun din ang kalalabasan ng pagtukoy sa *intellectually challenged*. Sa halip na sabihing bobo ang isang tao, mas ginagamit ng mga kabataan ngayon ang ekspresyong *intellectually challenged*. Sa pagkakataong ito, ang tunay na kahulugan ng salita sa Ingles ay binigyang kakaibang interpretasyon sa kontekstong Pilipino ayon sa pag-intindi at paggamit nito ng mga informants na mananalita ng Filipino. Marahil kung ang ekspresyong ito ay gamitin sa harap ng

isang taal na mananalita ng Ingles hindi ito maiintindihan o mabibigyang kahulugan tulad ng kahulugang ipinahihiwatig nito para sa mga informants. Lumalabas rin na sa paggamit ng wikang Ingles sa mga halimbawang nabanggit, hindi ganun katindi ang negatibong impact na maaaring maidulot nito sa tagapakinig. Lumalabas na mas maganda pakinggan at mas 'soft' ang ekspresyon kapag gumagamit ng Ingles sa pagkakataong ito. Hindi rude o malakas ang dating ng mga negatibong aspetong ipinapahayag sa ekspresyon na ito sa paggamit ng wikang banyaga.

4. Paglalagom at Konklusyon:

Mula sa limitadong datos na nakalap, nakita na marami-rami sa mga metaporikal na ekspresyong ginagamit ng mga informants na mananalita ng wikang Filipino, ay gumagamit ng hayop upang magsilbing tagapagpahayag ng metapora mapabilang man ang mga ito sa metaporang one-word (*ahas, tigre, baboy, buwaya*) o metaporang compound (*kapit-tuko, matang-lawin, titing-kabayo, utak-biya, tulog-manok, lakad-pagong*) o di kaya ay metaporang phrasal (*mahirap pa sa daga*). Makikita na ang mga katangian ng mga hayop na nabanggit, pisikal man o may kinalaman sa pag-uugali, kilos o galaw, hugis atbp, ang siyang ginagawang batayan upang maipahayag ang anumang kahulugang nais nitong ipaabot. Bukod sa hayop, lumabas rin mula sa data ang madalas na paggamit ng body metaphors kung saan kalimitang ginagamit ang mga bahagi ng katawan tulad ng ulo, kamay, mata, puso at balat o kutis upang idescribe naman ang pag-uugali, kilos, kaanyuan o state ng isang tao.

Ang pangkalahatang mga metaporang hayop at body metaphors na nakalap mula sa mga informants na mananalita ng wikang Filipino ay makikita sa sumusunod na table:

4.1 Overview ng mga Metaporang Inilahad (Table 1)

Table 1

Metaporikal na Ekspresyon	Kahulugan
Mga Metaporang gumagamit ng Hayop sa Pagpapahayag ng Kahulugan 1. baboy 2. ahas 3. tigre 4. lakad-pagong 5. kutong-lupa 6. tulog-manok 7. kapit-tuko 8. basang-sisiw 9. mahirap pa sa daga	bastos, burara, mataba traidor, burara mataray, masungit, strikta mabagal, makupad nakakainis mababaw matulog mapapel, mahilig dumikit kawawa mahirap
Mga Metaporang gumagamit ng body parts sa Pagpapahayag ng Kahulugan 1. kutis-porselana 2. pusong-mamon 3. balat-sibuyas 4. kamay na bakal 5. malikot ang kamay 6. nadungisan ang kamay 7. mahina ang ulo 8. nagtaas ng kilay 9. magsunog ng kilay 10. nanlaki ang mata 11. mainit ang mata 12. namuti ang mata 13. bukas-palad 14. taingang-kawali	makinis maawain, mabait madamdamin marahas, matigas magnanakaw gumawa ng di mabuti / krimen bobo nagtaray magtiyaga sa pag-aaral nagulat, di makapaniwala nakatuon ang atensiyon naghintay sa wala handang tumulong nagbibingi-bingihan
Metaporang gumagamit ng parehong Hayop at Body Parts 1. utak-biya 2. titing kabayo 3. matang lawin	tanga malaki ang titi malinaw ang mata

Sa Table 2 naman, ang overview ng mga metaporang ito batay sa pagclassify nito ayon sa forms at istruktura.

Table 2

Metaporang One-word	Metaporang Compound	Metaporang Phrasal
baboy ahas tigre buwaya	Verb- Noun tulog -manok kapit-tuko lakad-pagong <hr/> Noun-Noun kutis-porselana utak-biya balat-sibuyas matang-lawin titing-kabayo taingang-kawali pusong-mamon kamay na bakal kutong-lupa <hr/> Adjective- Noun bukas-palad basang-sisivo	Adjectival Phrase mahirap pa sa daga mahina ang ulo mainit ang mata malikot ang kamay namuti ang mata <hr/> Verb Phrase nagtaas ng kilay nagsunog ng kilay nanlaki ang mata nadungisan ang kamay

Sa principle ng *linguistic relativity*, “ang lahat ng tagapag-observa ay hindi ihinahain o dinadala ng parehong pisikal na ebidensiya sa parehong larawan o imahe ng mundo maliban na lamang kung magkatulad ang kanilang linguistic backgrounds” (Gumperz & Levinson, 1996). Ayon kina Gumperz at Levinson (1996) “ang semantik na kaibahan sa bawat wika ay sumasalamin sa kultural na kaibahan” (pp. 6-7). Halimbawa, bilang isang tagapagsalita ng Hiligaynon o Bisaya, hindi kaagad maiintindihan ang ibig iparating ng metaporang *utak-biya* sa dahilang hindi naman pamilyar dito ang salitang *biya*. Bagkus, iba ang terminong ginagamit upang tumukoy sa maliit na isda sa kabisayaan.

Bukod dito, nakita rin na sa pagkakataong ang ilan sa mga metaporang ibinigay sa itaas ay binigyang katumbas sa Hiligaynon o iba pang wika tulad ng Ingles, lumalabas na nawawala ang kahulugang nais ipahayag nito sa dahilang hindi naman magkatumbas ang konseptong naipapahayag ng mga salita sa Filipino at Hiligaynon o iba pang wika. Halimbawa, para sa mga tagapagsalita ng Filipino, kapag nais sabihing traydor ang isang tao, mas ginagamit ang metaporang *ahas siya*. Kapag binigyang katumbas ang ekspresyong ito sa Hiligaynon o sa kabisayaan, ito ay magiging *man-og siya*, na hindi nagpapahayag ng pagiging traydor ng isang tao. Bagkus, mas ginagamit ang *daw man-og siya* “parang ahas siya” na malapit sa kahulugan ng pagiging *burara*. Sa pagkakataong ito, makikita na mas ginagamit ang simile kaysa metaphor. Hindi naipapahayag ang anumang kahulugang ipinararating nito sa Filipino kapag binigyang katumbas sa Hiligaynon sa dahilang may kanya-kanyang konsepto ang bawat tagapagsalita ng dalawang wikang nabanggit sa kung ano ang ipinararating na kahulugan ng salitang ahas sa kani-kanilang kultura, pananaw, at/o paniniwala. Naipapahayag sa mga halimbawang ito ang kultural na pagkakaiba ng Filipino at Bisaya sa pamamagitan ng kaibahan sa salita at metaporang ginagamit, at sa kaibahan sa pamamaraan ng pag-interpret ng mga taal na mananalita ng Filipino at Hiligaynon sa mga metaporang ito.

Makikita mula sa halimbawang ito, na napakahalagang batayan ang background ng kultura, karanasan at lalo na ang wikang ginagamit sa pag-interpret ng mga metapora.

Maliban sa mga nabanggit na salik, malaki rin ang impluwensiya ng surrounding o society na kinabibilangan ng isang tao sa paggamit at pag-interpret ng mga nasabing metaphor. Kalimitan, gumagamit tayo ng mga paghahalintulad sa mga bagay na ating nararanasan, nakikita at/o nadarama, at binibigyang interpretasyon ang mga ito.

4.2 Mga Dahilan sa Paggamit ng Metapora

Kung bakit tayo gumagamit ng metapora ay isa sa mga napakahalagang tanong. Ilan sa mga dahilang ibinigay ng mga informants hinggil sa katanungang ito ay ang paggamit ng metapora 'out of politeness' kung saan ang kagustuhang maging magalang sa aspetong ito ay maaaring dala ng mga salik tulad ng kaibahan sa social status, edad, at uri ng relasyon mayroon ang tagapagsalita at tagapakinig. Halimbawa, para sa mga informants, mas malimit na ginagamit nila ang metapora upang magpahayag ng negatibong ekspresyon sa isang taong mas nakatataas ang posisyon o katayuan, nakatatanda, o isang taong hindi malapit na kaibigan o kapamilya. Ang pagiging prangka sa ganitong sitwasyon ay naiinterpret bilang 'rudeness', kawalang-galang, o isang masamang ugali para sa mga informants.

Naniniwala sila na gumagamit ang tao ng mga metaporang hindi kaagad namamalayan ang tunay na kahulugan o direktang naipapahayag ang negatibong mensahe maliban na lamang kung susuriin ang nakatagong kahulugan nito upang maiwasang makasakit ng damdamin ng iba. Halimbawa na lamang ay ang paggamit ng mga metaporang *mahina ang ulo, vertically challenged, utak-biya, kapit-tuko* kung saan negatibo ang kahulugang ipinapahayag, ngunit hindi ganun ka-negatibo at direktahan ang dating nito sa tagapakinig.

Maliban dito, ginagamit din ng mga naturang mananalita ng Filipino ang mga metaporang inilahad upang magbigay-puri sa isang

tao o bagay. Halimbawa ay ang paggamit ng mga metaporang *kutis-porselana*. Sa pamamagitan ng paggamit ng metaporang ito, nagkakaroon ng imahe ang sinumang nakaririnig na ang inilalarawan ay napakaganda, napakabait, at kung ano pang positibong imahe na maaari nitong maipahayag at bigyang-diin. Dito, parang nagkakaroon ng eksaherasyon ang pagbibigay deskripsiyon o pagpuri sa kung sino man ang inilalarawan. Nais ipahayag sa pagkakataong ito ang emphasis sa kagandahan ng isang taong binabanggit.

Nang tanungin naman ang mga informants hinggil sa paggamit ng mga hayop at bahagi ng katawan sa pagpapahayag ng metapora, naniniwala ang ilan sa kanila na ang paggamit ng hayop bilang metapora ay maaaring may kinalaman sa teorya ng ebolusyon ng tao kung saan pinaniniwalaan na ang tao ay nabibilang sa mga hayop, kung kaya't madalas na inihahambing ang pag-uugali, kilos, at galaw ng tao sa hayop sa pamamagitan ng paggamit nito sa metapora. Bukod dito, naniniwala rin ang mga naturang informants na ang mga karaniwang hayop na nakikita natin sa ating paligid at maituturing na bahagi ng kultura ang siyang malimit ginagamit upang ihalintulad sa karakter ng tao sa pamamagitan ng paghahambing o pag-associate ng katangian ng mga ito sa tao. Mas pinagbabatayan ang defining feature o di kaya ay ang characteristic feature ng mga hayop upang ihalintulad sa tao.

Sa kabilang dako, ang ilan naman sa mga dahilang ibinigay ng mga informants higgil sa paggamit ng body metaphors ay ang pagiging epektibo ng paggamit ng bahagi ng katawan sa pagpapahayag ng mga kahulugan o damdaming nais ipabatid sa tagapakinig. Maliban dito, naniniwala rin sila na ang kaugalian o personalidad ng isang tao ay naisasalamin sa kilos o galaw ng katawan nito.

Paano nga ba tayo nagbibigay kahulugan o ano nga ba ang batayan natin sa pagbibigay kahulugan sa mga metaporang ating ginagamit? Ayon kay Brooke-Rose (1965), ang lahat ng metapora ay kinabibilangan ng mental transfer mula sa isang uri ng bagay papunta sa isa pa, o mula sa isang domain of thought papunta sa isa pang domain of thought.

Isa sa apat na paraan ng pag-aanalisa ng nilalaman o kahulugan ng isang metapora ayon kay Brooke-Rose ay ang pagclassify nito ayon sa domain ng animate at inanimate, kung saan ang klasipikasyon ay maaaring (1) mula sa domain ng animate papuntang inanimate, (2) mula inanimate papuntang animate, (3) mula animate papuntang animate, at (4) mula sa inanimate papuntang inanimate. Sa dahilang hayop at body metaphors lamang ang naging focus ng papel na ito at dahil sa limitadong data na nakalap, dalawa lamang sa apat na klasipikasyon ni Brooke-Rose ang maaaring iapply sa pag-aaral na ito. Una, inaapply natin ang attribute ng isang bagay papunta sa tao (inanimate to animate) tulad ng halimbawang *pusong-mamon, balat-sibuyas, taingang-kawali, kutis-porselana* at *kamay na bakal*. Sa mga halimbawang ito, ang attributes ng mga bagay na nabanggit (*lambot ng mamon, nipis ng sibuyas, binging tainga ng kawali, kinis ng porselana, tigas ng bakal*) ay inaapply sa tao sa pamamagitan ng pag-apply ng mga attribute na ito sa parte ng katawan ng tao.

Pangalawa ay ang pag-apply ng attribute ng hayop sa tao (animate to animate na klasipikasyon) tulad ng mga halimbawang *utak-biya, titing kabayo, matang lawin* atbp.

Makikita na sa pamamagitan ng paggamit at pagsasaalang-alang ng mga defining at characteristic feature, halimbawa, ang paggamit ng *biya, kabayo, sibuyas, mamon* atbp., makikita na mas maliwanag ang paghahalintulad na naibibigay nito sa tagapakinig.

Lumalabas ang imagery sa mga salita mismo na ginagamit sa metaporang nailahad. Mas nagiging maliwanag ang kahulugan nito kapag naipahayag sa isang metapora sa dahilang mayroong paghahalintulad na ibinibigay.

4.3 Ang Pagtingin sa metapora ayon sa Forms at Istruktura

Makikita na ang ilan sa mga metaporang karaniwang maririnig sa mga kaswal na usapan sa Filipino ay maaaring maipahayag gamit ang iisang salita o one-word metaphor, dalawang pinagsamang salita o compound metaphor, at mayroon ding naipapahayag sa isang

predicate at/o phrasal na konstruksiyon. Pagdating naman sa uri ng kahulugang ipinapahayag ng mga ito, mayroong mga negatibong karakter na naipapahayag tulad ng pagiging *traydor (ahas)*, *bastos (baboy)*, *gahaman (buwaya)*, *masungit (tigre)*, *makupad (pagong)*, *tanga (utak-biya)*, *marahas (kamay na bakal)* atbp. Mayroon ring positibong karakter na naipararating tulad ng pagiging *makinis (kutis-porselana)*, *maawain (pusong mamon)*. Mayroon namang naglalarawan lamang ng katayuan o state ng isang tao halimbawa *mahirap (daga)*, *mababaw matulog (tulog-manok)*, *malinaw ang mata (matang-lawin)* atbp.

Nakita rin na may mga metaphors na maaaring baguhin ang lexical category at magpahayag ng panibagong kahulugan tulad halimbawa ng *mahirap pa sa daga* at *dinadaga*, *titing-kabayo* at *kinabayo*. Mayroon ding mga gumagamit ng ligatures o relative marker na kung susuriin ang istruktura ay mas makikita ang maliwanag na pagpapakahulugan ng mga metaporang tulad ng *pusong-mamon*, *titing-kabayo*, *kamay na bakal* atbp. Kung titignan lamang ang mga forms na ito, posibleng mainterpret ang *ng* bilang possessive markers. Ngunit kung susuriin ang posibleng pinanggalingan o underlying structure ng mga forms nito, makikita na nanggaling ang mga metaporang ito sa: *puso na kasinlambot ng mamon*, at hindi galing sa *puso na mamon* o *puso ng mamon*, *titi na kasinlaki ng titi ng kabayo* at hindi galing sa *titi na kasinlaki ng kabayo*, at *kamay na kasintigas ng bakal* at hindi galing sa *kamay na galing sa bakal*.

Mula sa pagtingin at pagsuri ng mga inilahad na metapora ayon sa forms at istruktura ng mga ito, ating nakita na mas nabibigyang liwanag ang pagpapakahulugan sa mga metaporang nabanggit sa pamamagitan ng pagsuri sa posibleng mga nakatagong kahulugan o pinaghugutan ng kahulugang ibinibigay sa mga metaporang inilahad. Mas higit nating mauunawaan ang kahulugang nais iparating ng mga metapora kung ating bibigyang pansin ang pagsuri sa mga forms nito gamit ang linggwistik na pananaw. Maiiwasan rin ang pagbibigay ng maling imahe o pag-interpret sa mga nasabing metapora kung higit na mauunawaan ang istruktura ng mga ito.

Ang lahat ng analisis na inilahad sa papel na ito ay ibinatay lamang sa limitadong data na nakalap. Iilan lamang ang mga ito sa mga metaporang maririnig at ginagamit sa araw-araw na pakikipagkomunikasyon. Sa dahilang ang papel na ito ay itinuturing na isang preliminaryong pag-aaral lamang, posibleng may mga uri pa ng metaporang hindi nailahad sa pag-aaral na ito kung kaya't hinihikayat ang mas malalimang pag-aaral hinggil dito. Gayunpaman, ating nakita na hindi lamang interpretasyon at kahulugan ang naipapahayag ng mga metaporang inilahad. Tulad ng isinaad ni Almario (1991), nakita sa pag-aaral na ito ang ilan sa kahalagahan ng talinghaga bilang "sumasalamin sa ilang katutubong ugali ng mga Pilipino tulad ng paggalang sa damdamin ng iba at kababaang-loob"(p. 166). Nagsisilbing repleksiyon ang mga ito ng ating mayaman na wika, kultura, paniniwala, pagpapahalaga, karanasan, at pananaw sa buhay. Nakita rin sa pag-aaral na ito ang kahalagahan ng pagsusuri sa mga metapora ayon sa isang linggwistik na pananaw upang lalong maintindihan at mabigyang malinaw ang pagpapakahulugan sa mga metaporang ginagamit natin sa araw-araw.

Mga Sanggunian

- Almario, V. S. (1991). *Taludtod at Talinghaga : mga sangkap ng katutubong pagtula*. Pasig, MM: Anvil.
- Añonuevo, R. (2008). *Idyoma, talinghaga, at tayutay sa komunikasyon ng mga Filipino*. Retrieved from <http://alimbukad.com/2008/07/28/idyoma-talinghaga-at-tayutay-sa-komunikasyon-ng-mga-filipino/>
- Barayuga, L. L. (1995). Color imagery in metaphorical Filipino languages. *Saint Louis University Research Journal*, 26, 1-15.
- Brooke-Rose, C. (1958). *A grammar of metaphor*. London: Secker & Warburg.
- Brown, S. J. M. (1965). *The world of imagery: Metaphor and kindred imagery*. New York: Haskell House.
- Caroll, D. W. (1994). *Psychology of language* (2nd ed.). Monterey, CA: Brooks/ Cole Publishing Company.
- Gumperz, J. J., & Levinson, S. C. (1996). *Rethinking linguistic relativity*. Great Britain: Cambridge University Press.
- Microsoft Encarta. (1999). *World English dictionary*. New York: St. Martin's Press.
- Wingfield, A. & Titone, D. (1998). Sentence processing. In J. B. Gleason & N. E. B. Ratner (Eds.), *Psycholinguistics* (2nd ed., pp. 227-274). Fort Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich .
- Wheelwright, P. E. (1964). *Metaphor and reality*. Bloomington: Indiana University Press.